

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ ЗАПЛАВНИХ ЛУКІВ Р. СУЛА В РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОНАХ М. ЛУБНИ

Михайленко М. В., Герасимчук А. І., Настека Т. М., Лагутенко О. Т.

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

вул. Пирогова 9; м. Київ, 01601

Заплавні луки є важливими елементами рослинного покриву України та об'єктом різноманітного господарського користування. Їх стійкість та продуктивність обумовлені значним видовим багатством. Лучні екосистеми зберігають біорізноманіття, підтримують екологічний баланс та стабілізують гідрологічний режим. Стабільність, стійка продуктивність та динаміка лучних угруповань багато в чому визначаються травостоєм [1]. В 2014-2015 рр. студенти-біологи провели дослідження видового різноманіття лучних травостоїв р. Сула у зонах стихійних пляжів. Результати роботи ляжуть в основу планування антропогенних навантажень та встановлення порогів стійкості лучних угруповань.

У роботі використані сучасні методи геоботанічних та популяційних досліджень. Як основний використовувався маршрутно-діагностичний метод. Визначення рослин проводили за визначником рослин України [2].

Встановлено, що лучна рослинність поширена, головним чином, у долині річки Сула. Відповідно до рельєфу та умов водного режиму в заплаві виділяються сухі, вологі й заболочені луки.

Сухі луки розвинені на підвищених елементах прируслової заплави і покриваються водою на дуже короткий час. Завдяки цьому в їх травостої переважають степові елементи. Було виявлено 49 видів, які належать до 23 родин: Сокирки польові (*Consolida regalis* S.F.Gray), Мак дикий (*Papaver rhoeas* L.), Портулак городній (*Portulaca oleraceae* L.), Зірочник злаковидний (*Stellaria graminea* L.), Стелюшок червоний (*Spergula giarubra* (L.) J. et C. Presl.), Віниччя сланке (*Kochia prostrata* (L.) Schrad.), Кучерявець Софії (*Descurainia Sophia* (L.) Webb. Ex Prantl.), Гикавка сіра (*Berteroa incana* (L.) DC), Сухоребрик високий (*Sisymbrium altissimum* L.), Крупка дібровна (*Draba nemorosa* L.), Лаватера тюрінгська (*Lavatera thuringiaca* L.), Очиток їдкий (*Sedum acre* L.), Перстач сріблястий (*Potentilla argentea* L.), Перстач неблизкучий (*Potentilla impolita* Wahlenb.), Конюшина гірська (*Trifolium montanum* L.), Конюшина польова (*Trifolium arvense* L.), Горошок тонколистий (*Vicia tenuifolia* Roth.), Дрік красильний (*Genista tinctoria* L.), Грабельки звичайний (*Erodium cicutarium* (L.) L'Her.), Миколайчики польові (*Eryngium campestr* L.), Різак звичайний (*Falcaria vulgaris* Bernh.), Свербіжниця польова (*Knautia arvensis* (L.) Coult.), Підмаренник справжній (*Galium verum* L.), Підмаренник м'який (*Galium mollugo* L.), Вероніка колосиста (*Veronica spicata* L.), Синяк звичайний (*Echium vulgare* L.), Липучка відхилена (*Lappula squarrosa* (Retz.) Dumort.), Щебручка польова (*Acinos arvensis* (Lam.) Dandy.), Чебрець Маршалів (*Thymus marschallianus*

Willd.), Чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.), Залізник бульбистий (*Phlomis tuberosa* L.), Цмин пісковий (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.), Нечуйвітер волохатенький (*Hieracium pilosella* L.), Козельці великі (*Tragopogon major* Jacq.), Волошка синя (*Centaurea cyanus* L.), Будяк пониклий (*Carduus nutans* L.), Будяк акантовидний (*Carduus acanthoides* L.), Жовтозілля еруколисте (*Senecio erucifolius* L.), Полин австрійський (*Artemisia austriaca* Jacq.), Роман напівфарбувальний (*Anthemis subtinctoria* Dobroc. z.), Цибуля Вальдштейна (*Allium waldsteinii* G. Donfil.), Холодок лікарський (*Asparagus officinalis* L.), Осока рання (*Carex praecox* Schreb.), Пирій повзучий (*Elytrigia repens* (L.) Nevski.), Анізанта покрівельна (*Anisantha tectorum* (L.) Nevski.), Куничник наземний (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth.), Костриця борозниста (*Festuca rupicola* Neuff.), Тонконіг бульбистий (*Poa bulbosa* L.), Мишій сизий (*Setaria glauca* (L.) Beauv.). На сухих луках найбільшою кількістю видів представлені родини: айстрові (*Asteraceae*), злакові (*Poaceae*), капустяні (*Brassicaceae*) та бобові (*Fabaceae*).

Вологі та заболочені луки займають знижені ділянки. У їх травостої значний відсоток становлять лікарські рослини та цінні кормові злаки і бобові. На них ростуть 67 видів, які належать до 25 родин: Хвощ польовий (*Equisetum arvense* L.), Роговик польовий (*Cerastium arvense* L.), Віскарія звичайна (*Viscaria vulgaris* Bernh.), Смілка звичайна (*Silene vulgaris* (Moench) Garcke), Гвоздика дельтовидна (*Dianthus deltoides* L.), Щавель кучерявий (*Rumex crispus* L.), Щавель кінський (*Rumex confertus* Willd.), Гірчак звичайний (*Polygonum aviculare* L.), Грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.), Алтей лікарський (*Althaea officinalis* L.), Жовтяниця черговолиста (*Chrysosplenium alternifolium* L.), Суниця зелена, полуниця (*Fragaria viridis* Duch.), Звіробій звичайний (*Hypericum perforatum* L.), Перстач гусячий, гусячі лапки (*Potentilla anserine* L.), Перстач повзучий (*Potentilla reptans* L.), Гравілат річковий (*Geum rivale* L.), Гадючник оголений (*Filipendula denudate* (J. et C. Presl.) Fritsch.), Парило звичайне (*Agrimonia eupatoria* L.), Буркун білий (*Melilotus albus* Medik.), Буркун лікарський (*Melilotus officinalis* (L.) Pall.), Конюшина повзуча, біла (*Trifolium repens* L.), Конюшина лучна (*Trifolium pratense* L.), Люцерна лежача (*Medicago procumbens* Bess.), Лядвенець український (*Lotus ucrainica* Klok.), Горошок мишачий (*Vicia cracca* L.), Еспарцет виколистий (*Onobrychis vicifolia* Scop.), Заяча конюшина багатолиста (*Anthyllis macrocephala* Wend.), Плакун верболистий (*Lythrus salicaria* L.), Зніт дрібноквітковий (*Epilobium parviflorum* Schreb.), Герань лучна (*Geranium platense* L.), Розрив-трава звичайна (*Impatiens nolitangere* L.), Китятки чубаті (*Polygala comosa* Schkuhr.), Вех широколистий (*Sium latifolium* L.), Дудник лісовий (*Angelica sylvestris* L.), Дягель лікарський (*Archangelica officinalis* Hoffm.), Морква дика (*Daucus carota* L.), Плетуха звичайна (*Calystegia sepium* (L.) R. Br.), Льонок звичайний (*Linaria vulgaris* Mill.), Кравник звичайний (*Odontites vulgaris* Moench.), Чистець болотний (*Stachys palustris* L.), Вероніка дібровна (*Veronica chamaedrys* L.), Подорожник великий (*Plantago major* L.), Подорожник ланцетолистий (*Plantago lanceolata* L.), Розхідник звичайний

(*Glechoma hederacea* L.), Суховершки звичайні (*Prunella vulgaris* L.), Шавлія лучна (*Salvia pratensis* L.), Шоломниця списолиста (*Scutellaria hastifolia* L.), Дзвоники розлогі (*Campanula patula* L.), Оман британський (*Inula Britannica* L.), Любочки осінні (*Leontodon autumnalis*), Волошка лучна (*Centaurea jacea* L.), Череда трироздільна (*Bidenstripartita* L.), Жовтозілля еруколисте (*Senecio erucifolius* L.), Полин звичайний (*Artemisia vulgaris* L.), Хамоміла запашна (*Chamomilla suaveolens* (Pursh.) Rydb.), Королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare* Lam.), Деревій майже звичайний (*Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka.), Деревій благородний (*Achillea nobilis* L.), Ситник розлогий (*Juncus effuses* L.), Ситник чорний (*Juncus atratus* Krock.), Пірій повзучий (*Elytrigia repens* (L.) Nevski.), Мітлиця тонка (*Agrostis tenuis* L.), Пахуча трава звичайна (*Anthoxanthum odoratum* L.), Тимофіївка лучна (*Phleum pratense* L.), Трясучка середня (*Briza media* L.), Підмаренник чіпкий (*Galium aparine* L.), Підмаренник справжній (*Galium verum* L.). На вологих луках найбільшою кількістю відів представлені родини: айстрові (*Asteraceae*), бобові (*Fabaceae*), розові (*Rosaceae*), злакові (*Poaceae*), гвоздичні (*Caryophyllaceae*), глухокропикові (*Lamiaceae*) та селерові (*Apiaceae*).

В районі дослідження виявлено значні ділянки порушених біотопів, в які проникали рудеральні види: Кривавика жалка (*Urtica urens* L.), Кривавика дводомна (*Urtica dioica* L.), Лобода біла (*Chenopodium album* L.), Щириця загнута (*Amaranthus retroflexus* L.), Лутига розлога (*Atriplex patula* L.), Редька дика (*Raphanus raphanistrum* L.), Березка польова (*Convolvulus arvensis* L.), Синяк звичайний (*Echium vulgare* L.), Липучка відхилена (*Lappula squarrosa* (Retz.) Dumort.), Паслін чорний (*Solanum nigrum* L.), Собача кропива звичайна (*Leonurus cardiac* L.), Собача кропива п'ятилопатева (*Leonurus villosus* Desf. ex D'Urv.), Латук дикий (*Lactuca serriola* Torner.), Галінсога дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora* Cav.), Амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), Татарник звичайний (*Onopordum acanthium* L.), Осот звичайний (*Cirsium vulgare* (Savi.) Ten.), Будяк акантовидний (*Carduus acanthoides* L.), Нетреба звичайна (*Xanthium strumarium* L.), Роман собачий (*Anthemis cotula* L.), Плоскуха звичайна (*Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv.).

Таким чином, в результаті дослідження встановлено зростання 128 видів судинних трав'янистих рослин, виявлено більше видове різноманіття вологих та заболочених луків порівняно із сухими. У місцях масового відпочинку відмічено випадання ряду видів, проникнення рудеральних видів та інвазії нетребки звичайної, амброзії полинолистої, будяка акантовидного.

Література:

1. Геоботанічне районування УРСР. – К.: Наук. думка, 1977. – С. 172-177.
2. Доброчаева Д.Н. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с.